

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Aeternitas non distinguitur à vita diuina ratione aliqua positua, sed per
negationes, habitudines, aut connotationes superadditas. cap. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

sequitur multiplicitas virtualis: ut patet in ipso Angelo, qui secundum sphaeram suae locabilitatis potest successive respondere infinitis spatiis locorum, si daretur, nec tamen habet infinitam extensionem virtuale secundum locabilitatem: requiritur itaque praeterea continentia eminentialis singularum partium successuarum, quarum perfectio continetur eminenter, & aequipollenter in aeternitate diuina, ut patet ex doctrina D. Anselmi in Prosolog. ca. 21. nam cum c. 20. egisset de aeternitate, & praesentia eius ad omne tempus, ca. 21. sic incipit. *An ergo hoc est saeculum saeculi, siue saecula saeculorum, sicut enim saeculum temporum continet omnia temporalia, sic tua aeternitas continet etiam ipsa saecula temporum, quod saeculum quidem est propter indivisibilem unitatem, saecula vero propter interminabilem immensitatem.*

VII.

Ad probationem secundae partis assumptionis, qua impugnatur necessitas distinctionis virtualis inter existentiam diuinam, & aeternitatem, dicendum est eorum, quae continentur eminenter in Deo, quaedam dicere perfectionem simpliciter, quaedam vero minime: Ut vero ea, quae illam non dicunt, qualis est figura, & alia in argumento adducta, continentur eminenter in Deo, non est opus propria ratione entitativa ab aliis virtute distincta, quae sit formaliter in Deo, ut bene probat argumentum: requiritur tamen ut continentur ea, quae dicunt perfectionem simpliciter, qualis est duratio. At, inquit aliquis, tempus, de quo est controversia, & ex cuius continentia eminentiali colligitur propria ratio positiva aeternitatis ab existentia virtute distincta, non est duratio, aut perfectio simpliciter secundum rationem specificam, sed secundum genericam: ex continentia vero eminentiali eorum, quae ita habent rationem perfectionis simpliciter, non colligitur propria ratio formalis entitativa in Deo, quae ipsis praecise respondeat, ut patet in figura, quae saltem in ratione entis habet modum perfectionis simpliciter: & in brutis animantibus, quae saltem ratione cognitionis eandem continent, nec tamen in Deo est propria ratio formali virtute distincta, qua praecise contineat figuram, cedrum, aut Elephantum, sed figuram continent ratione perfectionis essendi, cedrum ratione vitae, Elephantum ratione cognitionis, quibus rationibus continet alia plura: quare, cum tempus secundum differentiam specificam non dicat peculiarem rationem perfectionis simpliciter, ut contineatur in essentia diuina, minime requiritur ex parte Dei propria ratio formalis entitativa, quae illi correspondeat. Respondeo ex hac

obiectione solum colligi, quando plura conueniunt in aliqua ratione perfectionis simpliciter, non respondere singulis ipsorum specialem aliquam rationem, sed omnibus ratione communis gradus, qui primum illam participat: hoc tamen non obstat, quominus si eadem res habeat duas rationes perfectionis simpliciter actu distinctas, etiam si illas non habeat ratione propriae differentiae specificae, sed genericae, respondere ipsi debeant in Deo duae rationes formales entitativae virtute distinctae. Exempli causa Gabriel habet actus scientiae, & amoris distinctos inter se realiter, qui non conueniunt ipsi ex propria ratione specifica, nam similes quaeque habent alij Angeli specie diuersi: & tamen quia haec duae perfectiones in rebus creatis distinguuntur actu, in Deo distinguuntur virtute: Similiter, quia existentia, & duratio sunt perfectiones simpliciter, & in tempore, ac motu distinguuntur actu ex natura rei, etiam si non conueniant ipsi per se primo, sed ratione gradus communioris, respondere illis debet in Deo duplex ratio entitativa virtute distincta: quod etiam constat in Elephantis, qui in contrarium adductus est: nam in ipso & est perfectio substantialis, itemque operationis vitalis, quibus ex parte Dei respondet duplex perfectio virtute distincta: in figura vero non est alia perfectio simpliciter, quam ratio essendi, & idcirco ex continentia eminentiali ipsius non colligitur ex parte Dei alia ratio positiva.

Aeternitas non distinguitur a vita diuina ratione aliqua positiva, sed per negationes, habitudines, aut connotationes superadditas.

CAPVT VI.

Nunc absolute videndum est utrum aeternitas, prout ratione distinguitur a vita Dei, addat ipsi rationem aliquam positivam virtute distinctam; an vero solis negationibus, aut diuersa connotatione compleatur in ratione formali aeternitatis: distinguitur autem virtute, & ratione quasi positiva indicat Henricus in sum. art. 31. q. 1. lit. I. quatenus aeternitatem vocat dispositionem, & modum durationis, dispositio enim, ac modus sonat aliquid positivum; & q. 4. ad 2. ait principaliter, & perfectius significari rationem aeternitatis per conceptum positivum, quam priuativum; itemque Albertus Magn. in 1. d. 3. art. 8. ad 1. sic ait: *Interminabilitas est negatio consequens differentiam positivam, quia propter simplicitatem aeternitatis nominari a nobis affirmatiue*

I.

Henricus.

Albertus.

matuè non potest : interminabilitas autem secundum durationem sequitur rationem durationis siue aeternitatis, quæ de sententia Alberti Magni est differentia positiua: quod etiã est de mente eorum, qui censent tẽpus distingui ex natura rei à motu, & quũ à substantia Angeli: Ostenditur verò ratione; quoniã peculiaris modus infinitatis requirit, ac supponit peculiarem rationẽ positiuam entitatis: Deo verò ratione aeternitatis cõpetit peculiaris modus infinitatis: ergo aeternitas est peculiaris ratio entitatis distincta virtute à reliquis perfectionibus diuinis. Maior est manifesta, quoniã infinitas, vel est negatio, vel modus positiuus supponens quantitatem virtutalem entitatis, quæ dicitur infinita: atque adeo supponit in re, quam immediate afficit rationem positiuã. Assumptio verò probatur: quoniam, si præscindamus per intellectum perfectiones alias diuinas, & infinitates singularũ secundũ proprias rationes, & cõsideremus solum rationẽ aeternitatis, adhuc erit in Deo infinitas secundum durationem, vt per se patet: cõtra verò, licet cõsideremus perfectiones alias, & ipsarũ infinitates, præscindamus autẽ ab aeternitate, deerit infinitas durationis: ergo hæc est peculiaris ratio infinitatis, & consequenter aeternitas peculiaris ratio entitatis. Secundo ita se habet aeternitas ad existentia comparatam tempori, vt se habet immensitas ad eandẽ comparatã loco: immensitas autem, quatenus est repletiua omnis loci, dicit modum positiuũ essentie diuine distinctũ virtute à reliquis eius perfectionibus: ergo etiam aeternitas, quatenus est apta correspondere omni tẽpori, erit modus positiuus virtute distinctus ab existentia, ac reliquis perfectionibus diuinis. Maior ostẽditur: quoniam, sicut existentia cõcipitur sub negatione principij, ac finis durationis, ita etiã cõcipi potest cũ negatione distantie ab omni loco: quapropter, si existentia sub negatione principij, ac finis, & correspondentia ad omne spatiũ successiuum dicitur aeternitas absq; alia ratione entitatis virtute distincta, ita quoq; ipsa sub negatione terminationis ad certũ locum, & aptitudine coexistendi omnibus dicitur immensitas absq; alia ratione formali virtute distincta; vel, si ad coexistendum omni loco requiritur noua ratio positiua virtute distincta, requiretur etiam ad coexistendum omni tempori.

II. Tertio, si aeternitas non addit rationem formalem positiuam existentie, aut addit connotationem aliquam extrinsecam ad creaturam, aut negationem: neutrum sufficit: ergo addit rationem positiuam. As-

sumptio probatur in primis, quod attinet ad connotationem, quoniam aeternitas est perfectio Dei absoluta prior natura, & cognitione creaturis omnibus: & cõsequenter durationibus creatis, quibus est apta coexistere: ergo non inuoluit intrinsece habitudinem, aut connotationẽ ad durationem extrinsecam. Et confirmatur: quoniam, si per impossibile non esset dabilis duratio creata, adhuc permaneret aeternitas Dei, nec enim diuina pendent à rebus creatis: Probatum deinde eadẽ assumptio, quatenus negat sufficere negationem ad complementum aeternitatis, quoniam abstrahendo considerationẽ à carentia principij, ac finis, adhuc possumus concipere diuersis conceptibus formalibus Deum existentem, atque durantem: ergo seclusa negatione finis, ac principij intelligitur in Deo ratio durationis distincta à ratione existentie: quare duratio Dei non distinguitur ab existentia solum per eiusmodi negationes: Si quis neget, concipi posse Deum durantem, quin intelligatur negatio definitionis, similiter ipse dicam concipi non posse Deum existentem quin intelligatur eadem negatio definitionis: ex æquo enim necessaria est ad vtrumq;: quare, quemadmodũ id non cogit, vt dicamus negationẽ definitionis pertinere intrinsece ad conceptũ formalem existentie, ita quoq; non cõcludit pertinere intrinsece ad formale conceptum durationis. Quarto tẽpus distinguitur realiter à motu: ergo & aeternitas virtute ab existentia diuina: Consequentia patet ex dictis cap. proximo: antecedens verò ostenditur primo: quoniã, vt ait Aristotel. lib. 4. Phys. t. 133. tẽpus, ac motus sunt sibi mutuo mẽsuræ: nõ essent autẽ, si tempus solum distingueretur à motu p designationem, & apprehensionẽ intellectus: ergo in re ipsa tempus habet aliquid distinctum à motu, quod apprehendi possit tanquam mensura illius: & vice versa motus habet aliquid distinctum à tempore, sub quo cõcipi queat, vt mensura temporis. Assumptio ostenditur: quoniam, si tempus non esset aliud, quam motus sub determinata mẽsura, vel spatio designatus, quoties motus sumitur sub hac designatione erit tempus: non potest vero lumi, vt mensura nisi sub designatione aliqua: ergo, si tempus non distinguitur à motu, nunquam motus accipi potest vt mensura temporis. Secundo tempori, ac motui conueniunt diuersa accidentia realia: ergo distinguuntur ex natura rei. Patet consequentia: nam, quæ non distinguuntur ex natura rei substantiã iidem accidentibus realibus:

negat-

negationes enim, aut relationes rationis non possunt esse fundamenta, cur eadem res substat, ac non substat ipsi accidentibus realibus. Antecedens vero ostenditur: siquidem motus est velox, & tardus, tempus vero minimè: econtra vero tempus potest esse magnum, motus autem perexiguus.

III.

Ocham.
Gregorius.
Gabriel.

Dico primum. Ratio communis durationis creatæ non dicit aliquid ex natura rei distinctum ab existentia. Hæc est expressa sententia Ocham. in 2. quæst. 10. & 12. & quodlibet. 7. quæst. 10. Gregor. in 2. dist. 2. quæst. 1. art. 1. Gabriel. quæst. 1. art. 1. & communior inter Philosophos, & Theologos docentes ævum non distingui ex natura rei ab existentia Angeli, & tempus nihil aliud esse quam motum per intellectum numeratum, ac proinde nihil reale illi addere. Fundamenta varia adducuntur à Doctoribus, inprimis arguit Ochamus quodlibet. citato, si in re durante ponendus esset respectus aliquis distinctus à rebus absolutis pertinet ad prædicamentum, quando, in hærens rei duranti, poneretur æque ratione omnium temporum, & consequenter respectu temporis futuri, quæ est una differentia prædicamenti, quando: hoc autem repugnat: nam cum die crastina sint infinitæ partes temporis, & infinita instantia, in quibus res erit, sequitur in puero hodie nato, iam nunc esse infinitos modos reales, ratione quorum habeat habitudinem ad instantia in quibus erit: quod argumentum applicari similiter potest ad tempus præteritum. Secundo, quoniam posita eiusmodi habitudine, siue modo reali prædicamenti, quando, sequitur res omnes vel fore necessario, vel necessario non fore: quod est falsum: nam, quamvis hoc disiunctum, hæc res erit, vel non erit, sit necessarium, non semper tamen altera disiunctionis pars est determinate necessaria: sequelam ostendit: nam vel Socrates hodie habet modum realem, quo dicitur futurus cras, vel non habet: si habet, ergo necessario erit cras: sicut enim repugnat habentem candorem non esse candidum, ita repugnat ut quis habeat modum realem, quo formaliter dicitur futurus cras, & tamen non sit cras: & similiter repugnat, ut non habens eiusmodi modum sit futurus cras. Tertio quoties propositio de præsentis est vera, transit in necessariam de præterito, ut si hæc: Christus sedet ad dexteram Patris, nunc est vera, immediate post manet necessaria, Christus sedit ad dexteram Patris, etsi hæc sit falsa: Lucifer est beatus: hæc, Lucifer fuit beatus, manet postea impossibilis.

Si vero admittantur modi illi reales, quando, si Socrates nunc habet modum, quo erit cras, immediate post erit necessarium ipsum habuisse talem modum: si vero non habet, erit impossibile: Deus autem efficere nequit, ut ipse non habuerit modum, si habuit, vel ut habuerit, si non habuit: ergo etiam non poterit efficere, ut si illū habuit, non sit cras, vel ut sit, si non habuerit: quod tamen derogat omnipotentia diuinæ, nempe ut positione, vel negatione cuiusdam modi accidentalis impediatur quo minus possit conservare, aut annihilare aliquam substantiam.

Verum hoc fundamentum non est firmum: quoniam ex eo, quod duratio absolute sit modus ex natura rei distinctus ab existentia, minimè sequitur dandos singulos, & infinitos modos in re durante respectu cuiusvis partis temporis fluentis: nam, sicut corpus eadem quantitate potest commensurari, ac respondere successivè diuersis locis, ita res existens potest eadem duratione commensurari, ac respondere successivè diuersis partibus temporis. Et proinde negata prima consequentia corrumpunt omnia absurda, quæ postea inferuntur. Secunda quoque negari debet: non enim, si duratio distinguitur ab existentia rei durantis, Socrates, qui hodie existit, debet proinde cras necessario existere, vel necessario non existere: nam existentia de se est sufficiens fundamentum coexistentiæ temporis successivæ, sine nouo modo existentia: nec tamen proinde, si hodie Socrates existit, cras necessario existet, aut necessario non existet: Similiter igitur, quamvis duratio esset ratio positiua, qua res existens responderet temporis extrinseco, non proinde ex vi illius necessario existet, vel non existet. Ratio huius est, quoniam denominatio sumpta à forma sub ordine, aut connotatione ad terminum extrinsecum, non verè tribuitur subiecto destituto eiusmodi habitudine, aut connotatione. At vero, cum res dicitur fore crastino die, vel perendino, præter formam intrinsecam, qua res est apta esse in illis diebus, importatur coexistentia, & commensuratio cum illis diebus: hæc vero in rebus corruptibilibus, est incerta, & contingens: Et proinde ex eo, quod res nunc daret per modum ab existentia diuersum, non necessario durabit cras. Importari vero eiusmodi commensurationem patet à simili: nam quemadmodum esse in loco connotat ipsum locum, & exigit in locato indistantiam ab eodem, ut denominationem ex illo sortiatur, ita esse in tempore

IV.

connotat tempus, & indistantiam ab eodem, qua non interueniente deficit completa ratio essendi in hoc, vel illo tempore. Et confirmatur, quoniam Deus verè habet fundamentum sufficiens coexistendi omni tempori: nec tamè dicitur coexistere nunc diei crastino, dicitur tamen necessario futurus cras: quoniam existentia, quæ ex parte ipsius est adæquatum fundamentum coexistendi omnibus, est à se indeficiens: similiter Angelus, quoniam physice loquendo non habet causam defitionis: & ita, licet duratio distingueretur ex natura rei ab existentia ipsius, non esset cras necessario ex eo præcisè quia habet modum durationis positum: sed quia in se habet principium naturaliter permanendi, quod à nulla causa extrinseca impediri potest. Ad confirmationem itaque consequentiæ responderi poterit, Raphaëlem iam hodie habere ex se sufficiens principium durationis pro die crastino, si cõstituatur indistans ab illo: & consequenter, si hodie est, necessitate physica sequitur futurum cras: quoniam spectatis principijs naturæ non potest impediri indistãtia eius à die crastino. Verum, quoniam argumentũ Ocham procedit de necessitate, & impossibilitate Logica, infert enim Deum non posse oppositum, Respondetur physicam necessitatem non tollere indifferentiam ad oppositum in ordine ad omnipotentiam Dei: & ad primam confirmationem dicendum est aliter subiectum esse candore candidum, & aliter futurum cras Angelum duratione, quam iam nunc intrinsecè, & permanenter habet: nam candidum est primarius, & adæquatus effectus formalis candoris, qui ineuitaliter omnino ponitur posita forma in subiecto: ideoque ea posita, nulla potentia etiam infinita impedibilis est: at vero durare cum ordine ad diem crastinum non est primarius effectus durationis intrinsecæ, alioquin quandocunque res esset, haberet huiusmodi ordinem, quod est falsum, vt benè concludit argumentum Ochami, sed solum durare absolute abstractando ab omni extrinseca duratione, quamuis semper adsit habitudo aptitudinalis ad coexistendum illi: habitudo vero actualis ad determinatã differentiam temporis est extrinseca, atque accidentaria durationi intrinsecæ, quemadmodum actualis habitudo quantitatis ad locum: & sicut hæc tolli à Deo potest, ita & illa. Ex quo etiam patet tertiam confirmationem non habere vim: etenim quamuis repugnet, vt propositio, quæ semel fuit vera, vel falsa transeat in oppositam qualitatem, tamen

propositiones de futura duratione in aliqua differentia temporis, Verbi gratia die crastina, non asserunt rem habere iam completam rationem existendi cras, sed habituram cras, vt si dicam: *Cras concipietur Antichristus*: non intendo affirmare ipsum iam nunc habere rationem formalem conceptionis, sed habiturum cras: cum vero in dispositione causarum naturalium continetur effectus necessario futurus, verè dicimus futurum: quomodo Astrologus, computatis motib' corporum celestium dicit futuram Eclypsim post aliquod tempus, & tamen ex virtute illius propositionis Eclypsis erit iuxta causas naturales non tollitur, quo minus impediri possit à Deo: ita, quamuis posita duratione hodierna Angeli, verè dicatur futurus cras habita ratione naturalis ordinis causarum, adhuc poterit non esse ex efficacia causa primæ defituentis, seu impediensis secundas.

Præcipuum igitur fundamentum propositæ assertionis est, quoniam posita solum existentia, & præcisè per intellectum quauis alia entitate positiua res dicitur durare: hoc autem fieri nequit, si duratio est ratio positiua distincta ex natura rei ab existentia: ergo non est. Assumptio constat, quoniam effectus formalis primarius nulla virtute comunicari potest absque propria forma: si ergo forma, qua res est, ac dicitur formaliter durans, distinguitur ex natura rei ab existentia, repugnat, vt concepta solum existentia absque omni alia ratione formali positiua res possit durare. Maior vero ostenditur, quoniam res existens coexistit successioni motus, ac proinde temporis extrinsecò, & cõsequenter dici potest esse, vel fuisse in hoc, aut illo tempore, quæ denominationes pertinent ad prædicatũ quado, atque adeò supponunt rationẽ formalem durationis in obiecto denominato.

Dico secundum, æternitas non distinguitur per rationem formalem positiuam virtute distinctam ab existentia diuina, sed per habitudines, vel negationes: Hæc sententia est communis inter Theologos: In primis S. Thomas in 1. d. 8. quæst. 2. art. 1. ad 1. asserit in ratione æternitatis esse quandam negationem, in quantum æternitas est vnitas, & vnitas est indiuisio, & 1. p. quæst. 10. art. 1. in corpore asserit rationem æternitatis cõsistere in apprehensione vni-formitatis, quali id, quod à parte rei respondet conceptui æternitatis, sit vni-formitas, quæ negatio est. Alexand. vero Alenf. 1. p. quæst. 12. memb. 2. idem indicat, dum æternitatem definit diurnitatem

sine

Aegid.

Durand.

Scotus.

Lycherus.

Orbellis.

Basil.

Marsilius.

Spreol.

Caietanus.

Ferrariens.

Syluest.

Hispalens.

Socinus.

Plotinus.

Boetius.

Anselm.

VII.

sine Principio, sine & mutabilitate, itemque Aegidius in 1. dist. 8. 2. p. primæ partis principalis, quæst. 2. art. 2. dum asserit tria esse de ratione æternitatis, videlicet interminabilitatem, inuariabilitatem, & simultatem, Durand. in 1. dist. 19. qu. 2. num. 5. Interminabilitatem, quæ est impossibilitas habendi terminos durationis, esse de ratione æternitatis: Scotus quodlib. quæst. 6. §. *Contra istud*: docet æternitatem præter vitam diuinam, quam connotat, dicere solum triplicem negationem, nempe terminationis, successioneis, & dependentiæ, vel relationem rationis aptitudinalem coexistendi cuicumque durationi, & existentia, Scotum sequitur Lycherus & Nicolaus de Orbellis in 1. dist. 19. quæst. 1. Bassolis in 2. distinct. 2. quæst. 1. art. 2. ad 3. Marsilius in 1. quæst. 22. art. 3. in responsione ad primum dubium, ubi sic ait: *Æternitas est essentia diuina, in quantum consideratur tota simul, & absq; principio, & ideo æternitatis ratio addit supra rationem essentia interminabilitatem Vitæ, quam sententiam præcipui Thomistæ sequuntur*, nempe Capreolus in 1. distinct. 9. quæst. vnica art. 2. ad primum argumentum ex primo loco positum, & ad 1. ex ultimo loco inductis ubi docet rationem formalem æternitatis esse Vnitatem ipsius esse diuini, idem ferè docent Caiet. 1. p. quæst. 10. art. 1. §. *Quoad secundum*, ubi ait consistere in vnitatem, vel vniformitate, Ferrariens. 1. contra Gent. cap. 15. §. *Proportionaliter*, docens consistere in vnitatem omnimodæ immutabilitatis, itemque Syluest. in conflato quæst. 10. art. 1. §. 1. asserens consistere in esse diuino, prout est sub vnitatem, & vniformitate in durando, Hispalens. in 1. distinct. 9. quæst. vnica, art. 3. Notab. 4. *et* differentiam, quæ complet rationem æternitatis, esse vnitatem, quam intellectus apprehendit in permanentia diuini esse, in quantum est vniformis, interminabilis, & tota simul, & art. 4. ad 3. contra 3. conclusionem, idem docet Socinas quæst. 2. ad 1. contra 1. conclusionem, & ad 3. contra 3. Accedunt etiam alij Recentiores Thomistæ. Huic sententiæ fauent Plotinus, Boetius, & Anselm. citati cap. 2. qui æternitatem definiunt per vitam & negationes prædictas.

Ostenditur vero, quoniam duratio creata, vt patet ex dictis, non distinguitur actu ex natura rei ab existentia: Ergo neque duratio increata distinguetur virtute ab existentia diuina. Patet consequentia: nam distinctio virtualis, vt constat ex dictis tractat. 6. cap. 8. solum reperitur inter eas

perfectiones diuinas, quæ æquipollent pluribus creatis ex natura rei distinctis: ergo, si existentia, & duratio creata nō distinguuntur ex natura rei, æternitas etiam nō distinguetur ab existentia diuina. Deinde duratio diuina, qua diuina, non habet aliquid speciale, propter quod vendicet peculiaritatem rationem positiuam distinctam virtute ab existentia: ergo, si duratio in communi illam non vendicat, neque æternitas vendicabit. Maior propositio patet, quoniam omnes rationes, quæ assignari possunt in æternitate, militant in duratione communi: si enim quis dicat requiri ad coexistendum tempori, omnis duratio intrinseca id vendicat: si ad mensuram intrinsecam existentia, hoc idem duratio in communi postulat: si ad continendum per æquipollentiam eminentialem durationem omnem, & tempus, hæc ratio supponit durationem creatā distingui ex natura rei ab existentia: nam, si nō distinguuntur, non opus est, vt respondeant ipsis in Deo duæ perfectiones positivæ virtute distinctæ, sed contineri possunt æquialenter in eadem ratione, absque distinctione virtuali positiva: quare ex propria ratione æternitatis nō apparet vlla necessitas, distinguendi ipsam per rationem formalem positiuam ab existentia. Denique hoc ipso, quo Deus concipitur semper, & immutabiliter esse, concipitur æternus: ergo æternitas solum dicit existentiam sub negationibus, vel habitudinibus. Antecedens constat ex etymologia nominis *diuini* cap. 1. adducta, cōsequentia vero patet, quoniam semper intelligitur per negationem principij, ac finis: etsi solummodo consideremus aliquid existere sine principio, & sine, hoc ipso concipimus semper esse: ergo æternitas solum dicit existentiam sub negatione principij, ac finis.

Pro solutione primi argumenti initio adducti supponendum est dari in Deo multiplicem infinitatem: nec repugnare, vt duo virtute minimè distincta, sed per solum negationem, connotationem, vel habitudinē extrinsecam subeant diuersam rationem infinitatis: vt videre est in ipsis rationibus transcendentibus, quæ in Deo non differunt virtute positiva, sed per negationes, aut respectus rationis: & nihilo minus diuersa formaliter est ratio infinitatis entitativa sub ratione entitatis, & ratio infinitatis sub ratione bonitatis, aut veritatis diuinæ: similiter, quamuis existentia, & duratio diuina, solum differant penes negationes, aut habitudines, sicut ipsa formaliter differunt eo modo,

ita

VIII.

ita vendicare possunt infinitudines eodem modo differentes. Quod ut clarius eluceat, considerare debemus motum, ac tempus, quorum utrumque habet partes successio- nis, & proprium terminum ipsarum, motus quidem sub ratione actualitatis, tempus vero sub ratione durationis, etsi utrumque fuisset ab aeterno diceremus utrumque habere suam infinitatem: hæc tamen infinitas esset eadem entitativè, diversa solum penes habitudines, vel connotationem, ut sunt illa, quorum est modus. Existencia vero divina, quatenus actualitas essendi, æquipol- lenter cōtinet infinitatem actualitatis mo- tus æterni: æternitas vero quatenus duratio eodem modo cōtinet infinitatem duratio- nis motus æterni. Verum hæc infinitates, cum sint modi rerū nō differentium penes rationes formales positivas, sed penes con- notationem, aut negationes, ipsæ quoque eodem solum modo differunt. Hoc posito distinguenda est maior propositio: nam, si intelligatur de modo infinitatis distinctio ratione formali positiva, cōcedenda est: in hoc tamen sensu falsa est assumptio. Si vero intelligatur de modo infinitudinis diverso solum per negationes, aut cōnotata, negan- da est. Ratio vero, qua suadet, nō cōclu- dit: licet enim infinitas supponat entitatem positivam, non tamen proinde quivis mo- dus infinitatis supponere debet distinctam ratione positivam, sed solum ille, qui ipse est ab alijs positivè diversus. Ad probatio- nem vero assumptionis responderetur, illa quidē ostendi infinitudinē durationis esse distinctam formaliter à quavis alia, non ta- men modo positivo, quod requiritur, ut ex ipsa arguatur virtualis distinctio positiva æternitatis ab existentia: nā etiam præcisè per intellectū reliquis perfectionibus divi- nis, & cōsiderata solum bonitate transcen- dente, adhuc in Deo erit infinitas bonita- tis: contra vero, etiam si considerentur reli- quæ omnes, & earum infinitates, præscin- datur autem bonitas, non erit infinitudo bonitatis: & tamen bonitas non distingui- tur ratione formali positiva ab entitate, ac reliquis transcendentibus.

IX.

Ad secundum argumentū facilè respon- debit, qui existimaverit immensitatē etiam dicere solum substantiam divinā cum ne- gatione terminationis, & circumscriptionis ad locum, & ideo eandē esse utrobique ra- tionem. Qui vero defenderit immensita- tem importare rationē positivam virtute distinctam à divinā substantia, dicet inter ipsam, & æternitatem dari similitudinem quoad aliqua, nō tamē quoad omnia. Præ- cipua vero ratio discriminis est: quoniam,

ut sepè dictum est, distinctio virtualis po- sitiva in divinis attenditur penes æquipol- lentiam rerum creaturarum: at vero existen- tia, & duratio creatæ, quibus divina emi- nenter æquipollent, nō distinguuntur actu ex natura rei, ideoque divina non distin- guuntur virtute positivè, sed solum per ne- gationes, aut habitudines cōnotatas: at ve- ro substantia corporea creata, & quantitas eiusdem, per quam est apta replere locum distinguuntur ex natura rei actu, ut contra Nomin. ostendi solet in materia de Eucha- ristia: & ob eam causam ratio substantiæ di- vine, quæ est in se, & ratio immensitatis, qua est repletiva loci, distinguuntur per ratio- nes formales positivas. His positis neganda est absolute maior propositio, siquidē im- mensitas, & æternitas non habent se pro- fus eodem modo, ut dictum est. Ad eius vero probationē responderetur in ipsa cor- respondentia esse discrimen ex parte ter- mini: ex quo à posteriore colligitur diffe- rentia inter ipsas perfectiones Dei: nam lo- cus, cui respondet immensitas, exigit in sub- stantia corporea rationem commensura- tionis ab illa ex natura rei distinctam: nem- pè quantitatem, per quam substantia cor- poreæ correspondet loco: tempus vero, cui respondet æternitas, non requirit aliquid distinctū ab existentia rei durantis, sed eam solum sub aliqua negatione, vel habitu- dine. Et ob eam causam, etsi æternitas respon- deat tempori, & immensitas loco, minimè sequitur æternitatē distingui per rationem formalem positivam ab existentia divina, sicut distinguitur immensitas.

X.

Tertium argumentum inquit quid- nam propriè addat æternitas supra existen- tiam Dei, negationem ne, an habitudinem rationis, quod infra instituto explicabo. Nunc absolute neganda est assumptio, & ad probationem primæ partis distinguen- dum est antecedens: si enim intelligatur de æternitate quoad rationem positivam, quam includit, verum est: nam existentia divina est prior natura & cognitio, existentia & duratione creata: sed ex an- tecedente iuxta hunc sensum minimè se- quitur consequens, quod procedit de æter- nitate, quæ præter esse positivum involuit negationem, vel habitudines rationis, si vero intelligatur de æternitate, prout so- lum involuit negationes, verum est: & qui dixerit solas negationes additas exi- stentiæ divinæ complere rationem æter- nitatis, concedet etiam consequentiam: quandoquidem iuxta hanc sententiam absque habitudine ad durationem extrin- secam sufficienter concipitur æternitas ap- prehensa

prehensa existentia diuina sub negatione principij, ac finis, & variationis intrinsecæ. Qui vero crediderit ad rationem æternitatis pertinere etiam habitudinem ad durationem extrinsecam, negabit antecedens, si intelligatur de æternitate quoad suam completam rationem. Et ad confirmationem respondebit non esse absurdum perfectiones quasdam diuinas distinctas ab alijs per connotationem, & respectum ad creaturas, quoad totam suam rationem completam non esse secundum rationem intelligendi prius creaturis, quæ sunt termini habituum: ut videre est in scientia Visionis, quæ præter rationem formalem posituam scientiæ diuinæ importat habitudinem terminationis ad obiectum creatum existens in aliqua differentia temporis, cumque habitudo intelligi nequeat absque termino, etiam scientia Visionis intelligi nequit non præconcepta existentia termini. Eodem modo, cum æternitas sit duratio, & hoc ipsa repletua spatij successiui præterlabentium sæculorum, intelligi nequit absque habitudine ad tempus successiuum: itaque diuina quidem secundum se, & secundum rationem formalem posituam à creatis minimè pendet quoad esse, vel cognosci. Verum quia nos non intelligimus ipsa, prout in se sunt, sed prout possumus ex creaturis, concipimus ea sub habitudine ad easdem creaturas, & ita conceptis nomina imponimus: quæ non significant solum ipsam perfectionem entitatuam Dei, verum etiam habitudinem ad creaturam connotatam. Ex quo sequitur, si per impossibile tollatur eiusmodi creatura, eo ipso destrui obiectum nomen, & conceptum eiusdem respondentium: & hac ratione, si per impossibile non esset dabilis vlla duratio creata, etiam non esset æternitas Dei sub ratione durationis, quamuis esset sub ratione existentiae: sublata enim spatij possibilitate tollitur etiam ratio repletua spatij, ut videre est in ipsa immensitate diuina: si enim per impossibile fingamus non esse possibilem quantitatem vllam, vel locum, intelligi nequit ratio immensitatis, quatenus est repletua omnis loci: eodem modo sublata possibilitate spatij successiui intelligi nequit ratio æternitatis, quatenus est repletua eiusdem. Neque ex hoc sequitur diuina quoad suam entitatem pendere à creatis, quoniam sublatis terminis, solum tolleretur habitudo rationis, non autem perfectio ipsa Dei absoluta, quæ sub alijs, atque alijs habitudinibus diuersa nomina fortitur. Ad probationem secundæ partis eiusdem assumptionis

respondetur aliud esse concipere Deum absolute durantem, aliud vero concipere æternum durantem. Ad primum enim sufficit concipere existentem sub aliqua mensura, vel negatione definitionis: Ad secundum vero requiritur, ut concipiatur sub tribus negationibus prædictis. Ad obiectionem vero, quæ primum impugnatur, respondetur, ut Deus, aut creatura concipiatur existens minimè requiri, ut actu, & formaliter concipiatur sub negatione definitionis, non enim quicumque concipit aliquam formam, eo ipso actu, & formaliter concipit negationem formæ oppositæ: tamen, sicut ipsa negatio virtute continetur in forma apprehensa, virtute etiam concipitur ea concepta: & ideo, quamuis existentia, & definitio sint formæ oppositæ, non opus est, ut qui concipit existentiam, concipiat negationem definitionis actu, & formaliter, sed virtute tantum. Ad rationem vero durationis pertinet intrinsecè negatio definitionis, & idcirco concipi nequit, quin actu formaliter ipsa quoque negatio concipiatur.

Ad quartum negandum est antecedens. Ad cuius confirmationem respondetur apud Aristotelem tempus reperiri solum in motu primi mobilis secundum designationem intellectus apprehendentis illum sub certis terminis: cum itaque ait nos mensurare tempus per motum, & motum vicissim per tempus, loquitur de tempore, ut est duratio motus primi mobilis: motum vero accipit pro mutationibus successiuis rerum inferiorum: solemus enim ex nota mensura temporis mensurare diuturnitatem, vel breuitatem motuum, actionumque nostrarum: & quando non adest ad manum horologium, aut quoduis aliud signum temporis, siue motus primi mobilis, ex mora, quam experimur in ipsis nostris motibus, & actionibus, iudicamus quantum temporis transactum sit. Ad quintum dicendum est solum distinctionem formalem penes connotata sat esse, ut res eadē subeat diuersas denominationes accidentales: nam quantitas, & palmus, aut quæuis alia mensura magnitudinis non differunt ratione formali positua: in corpore enim vnius palmi, ipse palmus non est aliquid ex natura rei aut virtute distinctum à magnitudine corporis, sed est ipsamet magnitudo sub designatione intra certos terminos: & tamen magnitudo per rarefactionem, vel condensationem potest minimi, vel augeri, quod est accidens reale, quin palmus minuatur, uel augeatur: Ratio vero est, quoniam termini illi per palmum connotati non admittunt rationem augmenti, vel decrementi:

XI.

Eodem

Eodem modo, quia tempus addit supra motum designationem certam, ac stabilem spatij successiui, fieri potest, vt motus sit tardior, aut velocior, non vero tempus: velocitas enim motus habet se per modum densitatis, siquidem motus velox sub minori, vel æquali mensura successiua continet plures partes magnitudinis: contra vero tarditas habet se per modum raritatis, cum in longiori, vel æquali mensura temporis contineat pauciores partes motus: Et sicut ex eo, quod quantitas crescat, vel decrescat per rarefactionem, & condensationem, quin crescat, vel diminuatur palmus, minimè sequitur ipsum addere rationem formalem positiuam magnitudini, ita ex eo, quod motus sit velox, & tardus, non verò tempus, minimè sequitur hoc addere rationem formalem positiuam supra illum.

Aeternitas est mensura omnis durationis creatæ.

CAPVT VII.

I.

Cum æternitas, prout ab existentia diuina distinguitur, non addat rationem aliquam positiuam, vt constat ex cap. precedente, sequitur vt inquiram, quidnam propriè addat. Recentiores aliqui censent addere negationem mensuræ, existimant enim æternitati repugnare rationem mensuræ, tum respectu durationum creaturarum, tum vero respectu vitæ diuinæ: Ex quo sequitur vitam, siue existentiam expertem mensuræ esse completâ rationem æternitatis. Claritatis verò gratia hoc capite dicam de ratione mensuræ in ordine ad res creatas, sequente vero in ordine ad existentiam diuinam: Est vero hæc sententia in primis de mente Gregorij Nazianzeni in oratione 38. quæ est de Christi natiuitate ante medium vbi sic ait: *Aeternitas nec tempus, nec temporis pars vlla, nec enim in mensuram cadit.* Præfati verò auctores vt probent institutum, supponunt nihil aliud esse mensurare, quam quantitatem ignotam per magis notam certificare: quod colligitur ex definitione mensuræ traditæ ab Aristotele, vt enim ait lib. 10. Metaph. cap. 2. *Mensura est id, quo cognoscitur quantum:* at verò quidquid est ratio cognoscendi aliud debet esse notius illo. Ex qua suppositione eliciunt tres proprietates mensuræ: Prima est, vt mensura, & mensuratum sint eiusdem rationis, siue homogenea, vt etiam dixit Philosophus eodem libro cap. 3. Se-

Nazianzen.

Aristot.

cunda est, vt distinguatur ex natura rei: quam conditionem expresse attigit Scotus in 2. d. 2. quæst. 2. §. *Ad secundam partem:* Tertia denique, vt ibidem notat Scotus, mensuram semper debere esse aliquid extrinsecè adhibitum ad metiendum, siue sit res extrinsecè participans eandem quantitatem, siue pars sæpius repetita, siue ipsa ratio formalis vnitatis, qua sæpius iterata numerus discernitur.

Hoc posito ostenditur æternitatem non esse mensuram durationis creatæ: primò quoniam æternitas, vel dicitur mensura perfectionis reliquarum durationum, vel quantitatis, siue extensionis ipsarum: de primo non est controuersia: Omnes enim cōcedunt cum Philosopho lib. 10. Metaph. cap. 2. primum in vnoquoque genere esse mensuram reliquorum. Secundum esse non potest: quoniam mensura eius generis vel est vnitatis, vel numerus, qui ab intellectu assumitur ad dignoscendam rei quantitatem: æternitas autem non potest ad hoc esse apta vlli intellectui non in primis diuino, cui omnia per se nota sunt: non creato etiam Angelico: nullus enim ex æternitate Dei discernere poterit, quanta sit alterius rei duratio: nam, si hæc sit finita ex vna parte, vel ex vtraque, nullam habet proportionem cum æternitate vtrinque infinita: & consequenter nequit ab ea mensurari: si vero supponamus esse coæternam Deo absque principio, ac sine durationis, adhuc duratio ipsius non posset nobis innotescere ex æternitate Dei: nam, quamuis duraret æque, ac Deus, non proinde illam metiremur æternitate, vtraque enim ex æquo ignota nobis, atque indiffinita maneret. Deinde mensura omnis, vt sit notior, reduci debet ad vnitatem: idem enim cum vitam, vel alia id generis metimur, vt imur motu primi mobilis, vt mensura, quia nobis notior est, ac diffinitus certa sui parte, qua sæpius instar vnitatis repetita metimur dies, menses, & annos: quod locum non habet in æternitate, quæ partium experta. Tertio æternitas non est homogenea durationibus creatis, quæ illi comparatæ habent instar momenti: sicut ergo punctus non est mensurabilis linea, nec instans tempore, ita neque durationes creatæ æternitate. Quæ ratio magis elucet in tempore: quod, cum sit diuisibile, ac successiuum, proportionem non habet cum æternitate indiuisibili, ac permanente. Denique mensura, vt indicet quantitatem rei mensuratæ, debet habere aliquid designabile nobis potius, cui vel semel applicato, vel sæpius repetito commensuretur mensuratum: nihil hu-

II.

III.

Arifot.

Arifot.

Arifot.

Arifot.

Arifot.

Arifot.